

és organikus rendje. Látványos, szép könyv, aminek az archív felvételek és a szép tárgyfotók csak növelik az értékét. Külön elismerés illető a szerkesztő Ratkó Lujzát – egészen rendkívüli munkát igényel egy ilyen kötet megszervezése és megszerkesztése –, a könyvtervező Gerhes Gábort, nem utolsósorban a kivitelező Mestersprint Nyomdát (Budapest). Öröndetes, hogy a tapasztalt muzeológus generáció elvégezte ezt a nagy munkát, és egy értékes kézikönyvben összegezte szakmai tapasztalatát, felkészültségét.

Mohay Tamás: „Istennek kincses tárháza...” P. Losteiner Leonárd ferences kézírata Szűz Mária kegyszobráról. Csíksomlyó–Budapest, 2015. Csíksomlyói Ferences Kolostor–Szent István Társulat. 302 p.

Magyar Zoltán

A kommunista rendszer közép-kelet-európai bukása és a rendszerváltozás óta eltelt két és fél évtized a magyar néprajztudományban a vallási néprajzi kutatások reneszánszát hozta el. A magyar szentek kultuszát és népi hagyománykörét, az archaikus népi imádságok recens gyűjtemeit publikáló kiadványok sokasága mellett látványos módon megélénkült a búcsújárás és a különféle búcsújáróhelyek kutatása, különös tekintettel az ezredfordulóra első számú nemzeti kegyhelyé előlépett Csíksomlyóra, illetve a csíksomlyói pünkösdi búcsúra. E művek sorába illeszkedik az a sok tekintetben unikális forráskiadvány, amely Losteiner Leonárd erdélyi ferences szerzetes egy lappangó kéziratát tette végre példás szakszerűséggel közkinccsé.

A Mohay Tamás gondozásában megjelent forrásmű az első magyar nyelven írt, kiadásra előkészített, ám publikálásra végül is nem került összefoglalása a csíksomlyói kegyszobor kultikus tradícióinak. A ferences szerző, aki élete utolsó két évtizedét töltötte a csíksomlyói kolostorban – Orbán Balázs találó kifejezésével élve – „valóságos szerelmese” volt Szűz Mária ott őrzött, csodatevő híru szobrának, s ez a vallásos vonzalom, valamint a kultusz tárgyát 1798-ban hivatalosan is kegyszoborrá minősítő püspöki határozat vezetett oda, hogy a tudós szerzetes élete alkonyán immáron magyarul is összefoglalta mindazt, ami részben a latin nyelven íródott nagyszabású rendtörténeti munkáiban (*Cronologia...*, 1777; *Propago vitis...*, 1789) is olvasható.

Az „Istennek kintse tárháza” címet viselő, 162 oldal terjedelmű kézirat kétszáz év lappangás után látott napvilágot, és akár sorsszerűnek is tekinthető, ahogyan az utóbbi években előkerült kézirat a téma és a kegyhely legfőbb honi monográfusát megtalálta. A kiadók szerencsés döntésének bizonyult, hogy e kötet több egy átlagos forrásközlésnél, hiszen a betűhív átirat mellett a kézirat lapjai faksimile változatban is végiglapozhatók, s mindehhez részletes bevezető tanulmány és a forrásmű használatát nagymértékben segítő tudományos apparátus társul.

A kötetet bevezető bő fél-száz oldal terjedelmű tanulmány történeti és tudománytörténeti kontextusba ágyazza a közölt forrásművet. E bevezetőben Mohay áttekinti az erdélyi ferences rendtörténetét, Losteiner Leonárd életét és munkásságát, a mű keletkezési körülményeit. A kutatói nyomozás izgalma is híven tükrözik mindazok a tanulmányrészek, melyekben a szerző azonosításáról, valamint a kézirat regényes történetéről, a különböző archívumokból előkerült másolatok egybevetéséről esik szó. Így a minden részletre kiterjedő mikrofilológiai elemzésből azt is megtudhatjuk, hogy maga a publikált kézirat is több másoló keze nyomát, sőt esetenkénti félreolvasásait viseli magán, az első tizenhat oldal azonban nagy valószínűséggel valóban Losteiner kézírása.

Mohay Tamás tanulmányának második felében kerül sor a vélhetőleg 1810–1815 között íródott kézirat tartalmi ismertetésére. A kiváló szövegfilológusi készség a kézirat sajtó alá rendezője részé-

ről ez esetben is szükségszerű volt, hiszen Loseiner műve számos esetben tudatosan merít az általa írt vagy általa ismert korábbi forrásokból, legfőképpen az 1777-ben befejezett Cronológiából, valamint a Bárh János által szintén a közelmúltban megtalált és kiadott 1784-es tanúkihallgatási jegyzőkönyv vallomásaiból.

Maga a forrásmű tartalmilag öt különálló fejezetre tagolódik. Az első a kegyszobor részletes leírását, a második fejezet pedig e gótikus kegytárgy történeti vonatkozásait, valamint az eredetével kapcsolatos különféle hipotéziseket tartalmazza. Itt kerül ismételtelen rögzítésre a pünkösdi búcsú eredetmagyarázata is, amelyről éppen a kézirat sajtó alá rendezője mutatta ki egy korábbi munkájában, hogy az nagy valószínűséggel megkonstruált hagyomány (illetve folklór-hagyomány), a 18. század végét megelőzően ugyanis nyoma sincs a történeti forrásokban.

Néprajzi szempontból kivált a harmadik és a negyedik „cikkely” érdemel figyelmet, melyekben Loseiner a kegyszoborral kapcsolatos általa ismert csodákat (vagy azok egy részét) örökítette meg. E csodák (több, mint félszáz miráculum) egy része magára a kegyszobor különleges voltára, a vele kapcsolatos természetfeletti jelenségekre és eseményekre reflektál (ezen történeteket ismételték utóbb az egyházi és honismereti szerzők Jordánszky Elektől Orbán Balázson át P. Boros Fortunáig bezárólag), nagyjából pedig a Mária-szobornak tulajdonított kegyelmeket: a csodás gyógyulások és egyéb imameghallgatások eseteit rögzíti. Mohay feltevése szerint e miráculumcsoport beható ismeretét az is magyarázhatja, hogy maga Loseiner is tagja volt a tanúvallomásokat rögzítő egyházi bizottságnak. A kézirat utolsó fejezete is lényegében e „kanonizáláshoz” elvezető előzményekre reflektál, s a csodákat hivatalosan is elismerő, 1798 szeptemberében kelt püspöki leirat summázatát közli.

Mohay Tamás könyve, a Mohay által kiadott forráskiadvány olyan alapmű, amely interdiszciplináris vonatkozásai miatt nem csupán a folkloristák és a vallási néprajz iránt érdeklődők figyelmére tarthat igényt. Külön is kiemelendő a kötet külleme, amely borítótervében, tipográfiájában – egy hasonló kiadáshoz méltó módon – kifejezetten szép megjelenésű. Mint cseppben a tenger, úgy tárul fel e műből az erdélyi magyar kulturális örökség „kincses tárháza” és egy méltatlanul elfeledett rendi egyháztörténész arcéle. Őszintén reméljük, hogy Loseiner két nagyszabású, a csíksomlyói kolostor, illetve az erdélyi ferences rendtartomány történetét megörökítő műve szintén olvasható lesz idővel/belátható időn belül nyomtatásban és magyarul.

Szőke Anna (szerk): Az identitás megnyilvánulási formái a 21. század kezdetén. Kulturális értékeink a Kárpát-medencében 1. Válogatás a 2014-ben megrendezett konferencia előadásaiából. Kiss Lajos Néprajzi Társaság Sorozat. Szabadka, 2015. 239. p.

Bálys Beáta

Az identitás kérdését érintő tanulmányokat felölelő kötet Silling István „előjáró sorai” szerint a közelmúlt legfontosabb Vajdaságban megrendezett konferenciájának előadásaiából készült, amelyet 2014. február 21-22-én Kishegyesen tartottak.

Az első dolgozat a Vajdaságból kivándorolt amerikai magyarokról szól. A korabeli magyar nyelvű folyóiratok és korabeli statisztikák alapján Csorba Béla azt mutatta be, hogy erről a területről főként magyarok és németek próbáltak szerencsét Amerika-szerte. Nem csupán a szegénység motiválta őket, hanem az államhatárok változásai is. Lex Orsolya szerint a mezőségi Széken a „székiség-tudat” legfontosabb identitásformálóját az öltözet (és részben a lakodalom) képezi. Ugyanakkor napjainkban a széki népviselet átalakulóban van, ill. a fiatalok körében annak már nem „öszönös”, hanem „tudatos fenntartása” tapasztalható, ezért a szerző amellet érvel, hogy a hagyományos széki kultúra elhagyá-